

**Tarımsal Ekonomi ve Politika
Geliştirme Enstitüsü**

Ürün Raporu PATATES 2021

**TARIMSAL EKONOMİ VE POLİTİKA GELİŞTİRME
ENSTİTÜSÜ
TEPGE**

**Ürün Raporu
PATATES
2021**

**Hazırlayan
Zehra YEGÜL
Ziraat Yüksek Mühendisi**
Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü Müdürlüğü

TEPGE YAYIN NO: 337
ISBN: 978-605-7599-74-2

© TEPGE
Her Hakkı Saklıdır.

TEMMUZ/2021

İletişim:

T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Bulvarı 06800
Çankaya/ANKARA

Telefon: 0312 287 5833

Faks: 0312 287 5854

Bu rapor TEPGE'nin izni olmadan kısmen veya tamamen basılamaz, çoğaltılamaz veya elektronik ortama taşınamaz. Raporun bilimsel ve hukukî sorumluluğu yazara aittir.

Kapak sayfasında kullanılan fotoğraf Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından düzenlenen
“ 2018 yılı Tarım ve İnsan Fotoğraf Yarışması ” na aittir.
(<http://www.tarimormaninsan.com/img/10-tarim-ve-insan-fotograf-yarismasi/genel/400/birincilik-odulu-mehmet-yikilmazsoy.jpg>)

İÇİNDEKİLER

TABLolar DİZİNİ	ii
ŞEKİLLER DİZİNİ	ii
1. Giriş.....	1
2. Dünyada Durum	1
2.1. Dünya Patates Ekim Alanı	1
2.2. Dünya Patates Üretimi.....	2
2.3. Dış Ticaret	3
2.3.1. İthalat.....	3
2.3.2. İhracat.....	4
2.4. Patates Üretici Fiyatları	5
3. Türkiye’de Durum.....	5
3.1. Türkiye’de Patates Ekim Alanı	5
3.2. Türkiye’de Patates Üretimi	6
3.3. Türkiye’de Patates Tüketimi	8
3.4. Türkiye’de Patates Dış Ticareti	8
3.4.1. İthalat.....	8
3.4.2. İhracat.....	8
3.5. Türkiye Patates Fiyatları	9
3.6. Türkiye’de Patates Destekleme Politikaları	10
3.7. Türkiye Patates Girdi Pariteleri	10
4. Genel Değerlendirme	10
Ek Tablolar	12
Kaynaklar	16

TABLÖLER DİZİNİ

Tablo 1. Ülkelere Göre Dünya Patates Ekim Alanı (bin ha)	1
Tablo 2. Ülkelere Göre Dünya Patates Üretimi (bin ton)	2
Tablo 3. Yıllara Göre Dünya Patates Verimi (kg/ha)	3
Tablo 4. Ülkelere Göre Dünya Patates İthalatı (bin ton)	3
Tablo 5. Ülkelere Göre Dünya Patates İhracatı (bin ton)	4
Tablo 6. Önemli İhracatçı ve Üretici Ülkelerde Patates Üretici Fiyatları (\$/ton)	5
Tablo 7. İllere Göre Türkiye Patates Ekim Alanları (ha)	6
Tablo 8. İllere Göre Türkiye Patates Üretimi (ton)	7
Tablo 9. Türkiye Patates Verimi (kg/da).....	7
Tablo 10. Türkiye Patates Tüketimi	8
Tablo 11. Patates Girdi Pariteleri	10
Ek Tablo 1. Ülkelere Göre Dünya Patates Ekim Alanı (ha)	12
Ek Tablo 2. Ülkelere Göre Dünya Patates Üretim (ton)	12
Ek Tablo 3. Ülkelere Göre Dünya Patates İthalat Miktarı (ton).....	13
Ek Tablo 4. Ülkelere Göre Dünya Patates İhracatı (ton)	13
Ek Tablo 5. Ülkelere Göre Dünya Patates İhracat Değeri (1000 \$).....	14
Ek Tablo 6. Dünya Patates Üretici Fiyatları (\$/ton).....	14
Ek Tablo 7. İllere Göre Türkiye Patates Ekim Alanları (da).....	15
Ek Tablo 8. İllere Göre Türkiye Patates Üretim Alanları (ton).....	15

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Patates Ekim Alanında Önemli Ülkeler (%).....	2
Şekil 2. Patates Üretiminde Önemli Ülkeler (%)	2
Şekil 3. Dünya Patates Ekim Alanı, Üretim ve Verim.....	3
Şekil 4. Patates İthalatında Önemli Ülkeler (%).....	4
Şekil 5. Patates İhracatında Önemli Ülkeler (%)	4
Şekil 6. Türkiye’de Patates Ekimi Yapan Önemli İller	6
Şekil 7. Türkiye’de Patates Üretimi Yapan Önemli İller	7
Şekil 8. Türkiye Patates Ekim Alanı, Üretimi ve Verim.....	7
Şekil 9. Ülkere göre Türkiye Patates İthalatı (2020,%)	8
Şekil 10. Ülkelere Göre Türkiye Patates İhracatı (2020,%).....	9
Şekil 11. Türkiye Ortalama Patates Fiyatları	9

1. GİRİŞ

Güney Amerika'nın And dağlarından neredeyse tüm dünyaya yayılan patates, dünyanın giderek büyüyen açlık sorununa cevap verebilecek önemli bitkilerin başında gelmektedir. Bir asır kadar önce Avrupa üzerinden Türkiye'nin batı bölgelerine giren patates, 150 yıl kadar önce Rusya ve Kafkaslar üzerinden doğu bölgelerimize girmiştir. Bugün Türkiye'nin hemen her yerinde yetiştirilebilmekle beraber, özellikle Orta Anadolu'da yetişen önemli bir üründür. Patates, bir çapa bitkisi olduğu için ekim nöbeti içerisinde önemli bir yeri vardır. Özellikle, hafif yapılı topraklarda ekim nöbetine sokulabilecek en iyi bitkilerden biri olan patates kendisinden sonra ekilecek bitkiye temiz ve havalanmış bir toprak bırakmaktadır.

Patates, dünya ve Türkiye için hem taze hem de kendisinden elde edilen yan ürünlerle insan beslenmesinde ve girdi niteliği ile endüstri bakımından önemli bir tarımsal üründür. Yapılan çalışmalara göre, birim alan başına buğdaydan %75 ve pirinçten %58 daha fazla gıda enerjisine sahip olan patates, üretim alanları başına pirinçten %78, buğdaydan %54 daha fazla protein sağlar. Beslenme değeri olan gıda enerjisi, birim üretim ve gıda miktarı ile kıyaslandığında başka hiçbir ürün bulunmamaktadır ve dünyanın ılıman, tropikal ve subtropik iklim bölgelerinde yetişmektedir (Camire vd., 2009).

Patates hem taze hem de tarıma hammadde sağlaması yönüyle de dünyadaki ekim alanını ve üretim alanını günden güne sağlamlaştıran bir ürün olarak karşımıza çıkmaktadır. Giderek artan dünya nüfusu ve sınırlı tarım alanları düşünüldüğünde, birim alandan elde edilen ürünün miktarı ve daha çok insanın ihtiyacını karşılayabilir nitelikte olması bakımından patates bugün gıda güvenliği noktasında dünyanın önemseydiği bir üründür. Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) patatesin insanlık için ne kadar önemli olduğunu vurgulamak ve bu farkındalığı yaratmak adına 2008 yılını Patates yılı olarak ilan etmiş ve bu konuda da başarılı çalışmalar yapılmıştır.

2. DÜNYADA DURUM

2.1. Dünya Patates Ekim Alanı

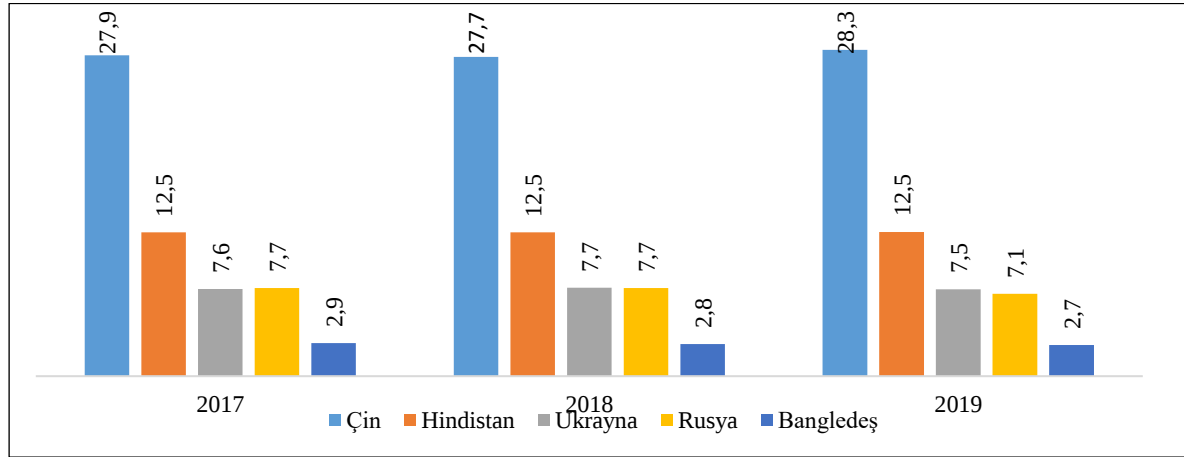
FAO verilerine göre 2019 yılında dünyada yaklaşık 17,3 milyon ha alanda patates yetiştirilmektedir (Tablo 1). Dünyada en fazla patates ekim alanına sahip olan ülke yaklaşık 4,9 milyon ha ile Çin'dir. Çin'i sırasıyla 2,2 milyon ha ile Hindistan, 1,3 milyon ha alan ile Ukrayna takip etmektedir. 2019 yılında bu beş ülke dünya ekim alanlarının %58,2'ini oluşturmaktadır.

Tablo 1. Ükelere göre dünya patates ekim alanı (bin ha)

	2015	2016	2017	2018	2019
Çin	4.786	4.802	4.860	4.758	4.912
Hindistan	2.076	2.117	2.179	2.142	2.173
Ukrayna	1.291	1.312	1.323	1.320	1.309
Rusya	2.112	1.426	1.336	1.313	1.239
Bangladeş	471	475	500	477	468
ABD	427	420	423	411	381
Diğer	6.907	6.858	6.823	6.743	6.859
Dünya	18.069	17.410	17.443	17.164	17.341

Kaynak: Ek Tablo 1

Şekil 1. Patates ekim alanında önemli ülkeler (%)

Kaynak: Ek Tablo 1

2.2. Dünya Patates Üretimi

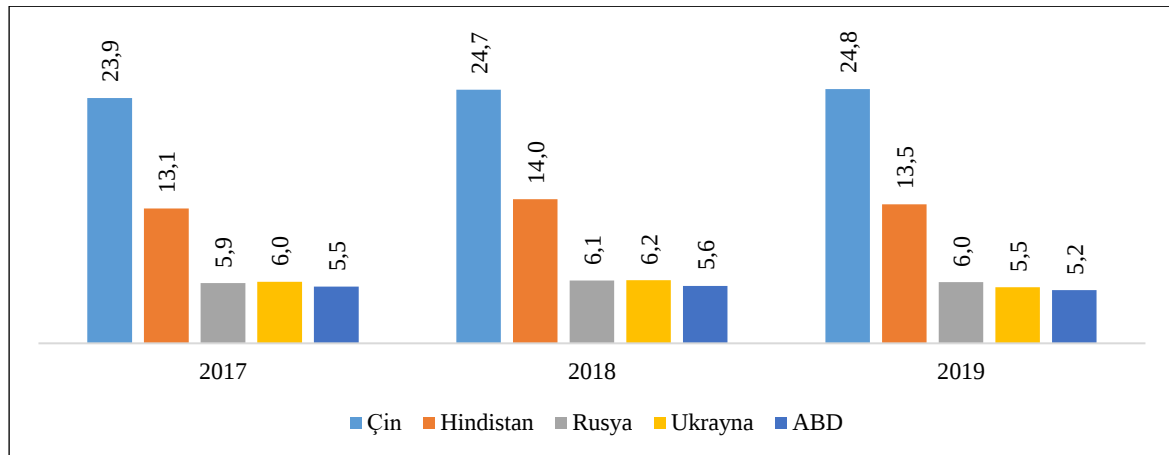
FAO verilerine göre, patates üretimi 2019 yılında toplam 370 milyon ton olup, ortalama verim 2.136 kg/da'dır. Dünya patates üretiminde 2019 yılı itibarıyla 91 milyon tonluk üretim ile Çin ilk sırada yer alırken, 50 milyon ton ile Hindistan ikinci, 22 milyon ton ile Rusya üçüncü sırada yer almaktadır. Son 5 yılda dünya patates üretiminde söz sahibi olan ülkelerin Çin ve Hindistan olduğu görülmektedir. Dünyada lider konumda olan Çin, 2019 yılında dünya toplam patates üretiminin %24,8'ini karşılamıştır. Şekil 2 de görüldüğü gibi patates üretiminde 2019 yılında ilk beş ülke dünya toplamının %54,9'unu oluşturmaktadır.

Tablo 2. Ülkelere göre dünya patates üretimi (bin ton)

	2015	2016	2017	2018	2019
Çin	82.829	84.929	88.482	90.259	91.819
Hindistan	48.009	43.417	48.605	51.310	50.190
Rusya	33.646	22.463	21.708	22.395	22.075
Ukrayna	20.839	21.750	22.208	22.504	20.269
ABD	20.013	20.426	20.453	20.422	19.182
Almanya	10.370	10.772	11.720	8.921	10.602
Diğer	150.432	150.431	156.929	149.506	156.299
Dünya	366.138	354.189	370.105	365.316	370.437

Kaynak: Ek Tablo 2

Şekil 2. Patates üretiminde önemli ülkeler (%)

Kaynak: Ek Tablo 2

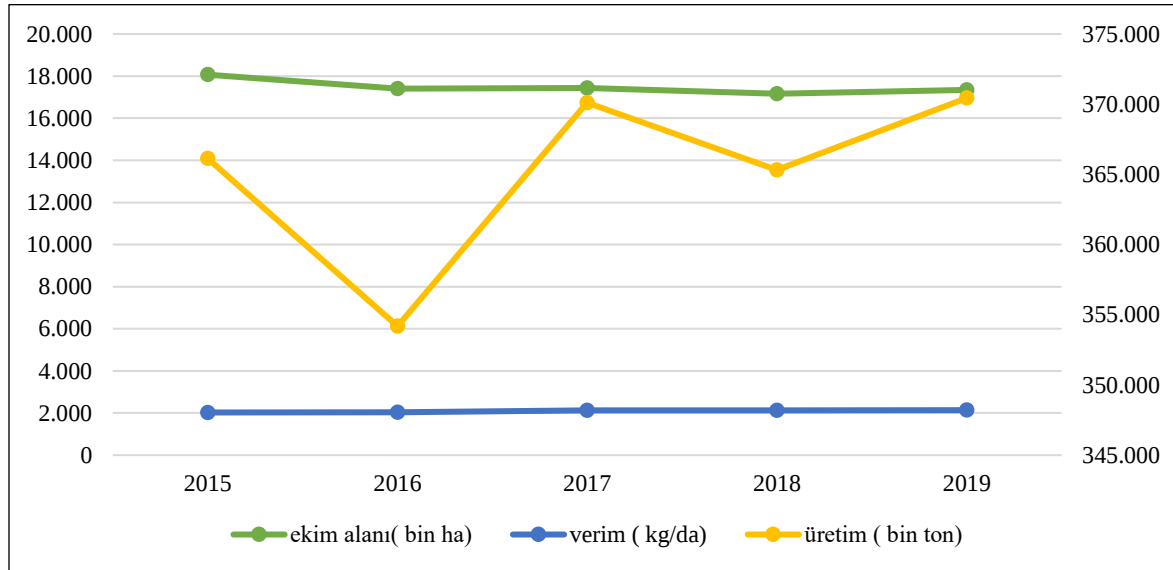
Tablo 3. Yıllara göre dünya patates verimi (kg/da)

Yıllar	2.015	2.016	2.017	2.018	2.019
Verim (kg/da)	2.026	2.034	2.122	2.128	2.136

Kaynak: FAO (21.05.2021)

Dünya patates üretimi yıllar itibariyle verimdeki artış ve azalışa paralel değişimler göstermiştir. 2019 yılında da ekilen alan ve verimde yaşanan artışa paralel olarak patates üretiminde %1,4 artış görülmüştür. 2019 yılında en yüksek verime sahip ülkeler sırasıyla Kuveyt (5064 kg/da), ABD (5.031 kg/da), Yeni Zelanda (4.978 kg/da)'dır. Türkiye ise 2019 yılında 3538 kg/da ile 2101 kg/da olan dünya ortalamasının üzerinde bir verime sahiptir.

Şekil 3. Dünya patates ekim alanı, üretim ve verim

Kaynak: Ek Tablo 1-2-3

2.3. Dış Ticaret

2.3.1. İthalat

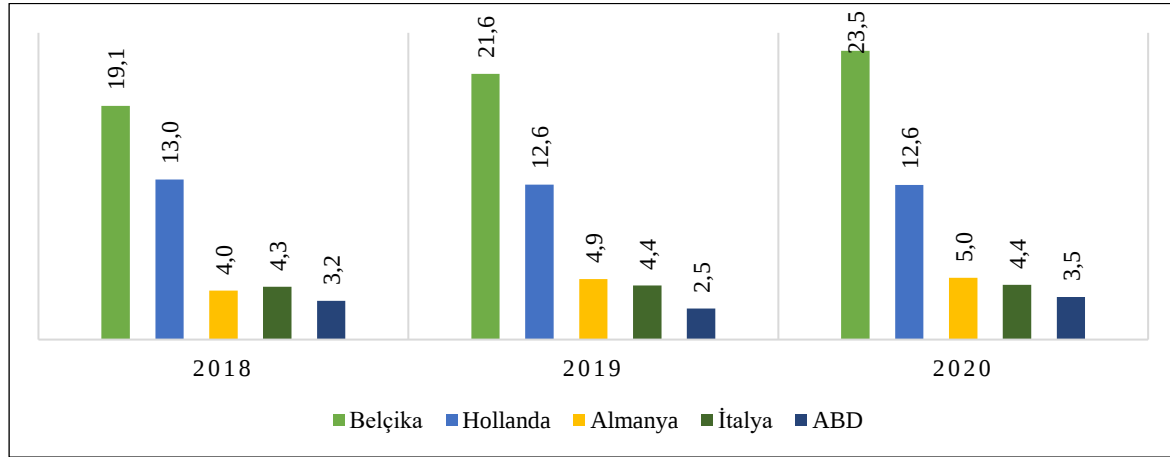
Dünyada 2020 yılında 12 milyon 107 bin ton patates ithalatı yapılmıştır. Patates ithalatı yapan ülkeler içerisinde 2020 yılı verilerine göre Belçika yaklaşık 3 milyon ton ile ilk sırayı almaktadır. Belçika'yı sırasıyla 1 milyon 527 bin ton ile Hollanda, 610 bin ton ile Almanya ve 539 bin ton ile İtalya izlemektedir (Trademap, 2021). 2020 yılında bir önceki yıla göre ithalat %21,2 oranında azalma olmuştur. Yıllar itibariyle ithalat değişimleri incelendiğinde 2016 yılına göre başlıca ithalatçı ülkelere ithalatını en fazla azaltan ülke Almanya (%8,8) olmuştur (Tablo 4).

Tablo 4. Ülkelere göre Dünya patates ithalatı (bin ton)

Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020
Belçika	1.858	2.026	2.489	2.959	2.848
Hollanda	1.674	1.673	1.704	1.726	1.527
Almanya	498	519	520	674	610
İtalya	561	543	563	603	539
ABD	421	428	413	346	420
Diğer	6.883	7.286	7.373	7.357	6.163
Dünya	11.895	12.475	13.063	13.666	12.107

Kaynak: Ek Tablo 3

Şekil 4. Patates ithalatında önemli ülkeler (%)

Kaynak: Ek Tablo 3

2.3.2. İhracat

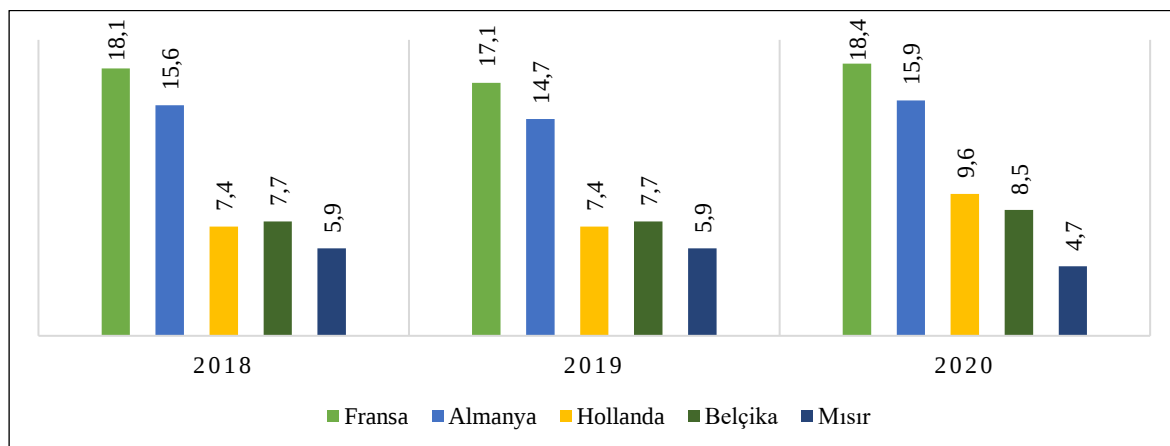
Dünya patates üretiminde öne çıkan ülkeler sırasıyla Çin, Hindistan, Rusya, Ukrayna ve ABD'dir. Bu ülkelerde patates daha çok iç tüketime yönelik üretilmektedir. 2020 yılı Trade Map verilerine göre dünya patates ihracatında yaklaşık 2,1 milyon ile 1. sırada Fransa yer almaktadır. Fransa'yı yaklaşık olarak 1,9 milyon ton ile Almanya ve 1,1 milyon ton ile Hollanda takip etmektedir. 2020 yılında dünya taze patates ihracatı toplam 11 milyon 633 bin ton olarak gerçekleşmiş olup bir önceki yıla göre %5,1 azalma olmuştur. 2020 yılında Fransa'nın dünya ihracatındaki payı %18,4 Almanya'nın %15,9 ve Hollanda'nın ise %9,6'dır.

Tablo 5. Ülkelere göre Dünya patates ihracatı (bin ton)

Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020
Fransa	1.714	1.855	2.123	2.097	2.144
Almanya	1.746	1.896	1.832	1.798	1.854
Hollanda	1.000	839	867	1.296	1.115
Belçika	915	901	908	922	989
Mısır	401	781	695	667	552
Diğer	5.340	5.480	5.332	5.482	4.980
Dünya	11.116	11.752	11.758	12.262	11.633

Kaynak: Ek Tablo 4

Şekil 5. Patates ihracatında önemli ülkeler (%)

Kaynak: Ek Tablo 4

2.4. Patates Üretici Fiyatları

FAO dünya patates üretici fiyatlarına bakıldığında, 2019 yılında en yüksek patates fiyatının Cabo Verde (2108 \$/ton), en düşük fiyatının ise Tacikistan (115 \$/ton)'da olduğu görülmektedir. Dünyada 2019 yılında önemli patates üretici ve ihracatçı ülkelerin üretici fiyatlarına bakıldığında ise Çin'de 343,4 \$/ton, Almanya'da 317,1 \$/ton, Fransa'da 254,4\$/ton ve Hollanda'da 222,3 \$/ton olduğu görülmektedir (Tablo 6).

Türkiye'de ise patates üretici fiyatı 326,7 \$/ton dur. Türkiye'nin 2016 yılına göre 2019 yılı fiyatlarında %54,1 oranında bir artış olduğu görülmektedir.

Tablo 6. Önemli ihracatçı ve üretici ülkelerde patates üretici fiyatları (\$/ton)

	2015	2016	2017	2018	2019
Çin	-	325,5	353,0	350,2	343,4
Almanya	142,0	221,2	184,1	201	317,1
Fransa	330,3	395,6	273,3	522,7	254,4
Hollanda	127,6	189,5	178,9	183,4	222,3
ABD	193,0	200,0	202,0	196,0	216,0
Ukrayna	111,5	103	123,9	137,7	211,8

3. TÜRKİYE'DE DURUM

Patates, genel olarak bir ılıman-serin iklim bitkisi olmasına rağmen geniş bir adaptasyon yeteneğine sahiptir. Türkiye sahip olduğu agro-ekolojik zenginlik sayesinde patates üretimi açısından oldukça ayrıcalıklı bir konumdadır (Hall, 2013). Türkiye sahip olduğu agro-ekolojik zenginlik sayesinde patates üretimi açısından oldukça ayrıcalıklı bir konumdadır. Bu nedenle de ülkenin hemen her yöresinde yılın belirli dönemlerinde patates üretimi mümkün olmakta, Nisan ayından başlayarak Aralık ayı sonuna kadar patates hasadı devam etmektedir.

Patateste verimlilik üzerinde yüksek nitelikli tohumluk kullanımı, diğer tarla bitkilerine göre çok daha fazla etkili olmaktadır. Yaklaşık on yıldır Niğde ve Nevşehir başta olmak üzere en önemli patates alanlarında karantina önlemlerinin alınmasına yol açan patates siğili (*Synchytrium endobioticum*) hastalığı, tohumluk kaynaklı olarak ortaya çıkmış veya yayılmıştır.

3.1. Türkiye'de Patates Ekim Alanı

Türkiye patates ekim alanlarında 2020 yılında %12,4'lük paya sahip olan Niğde 18 bin 282 ha ile birinci sırada yer alırken, Konya %10,4'lük payla 15 bin 338 ha ile ikinci, Afyonkarahisar %10,3 ise 15 bin 338 ha ile üçüncü sırada yer almaktadır (Tablo 7).

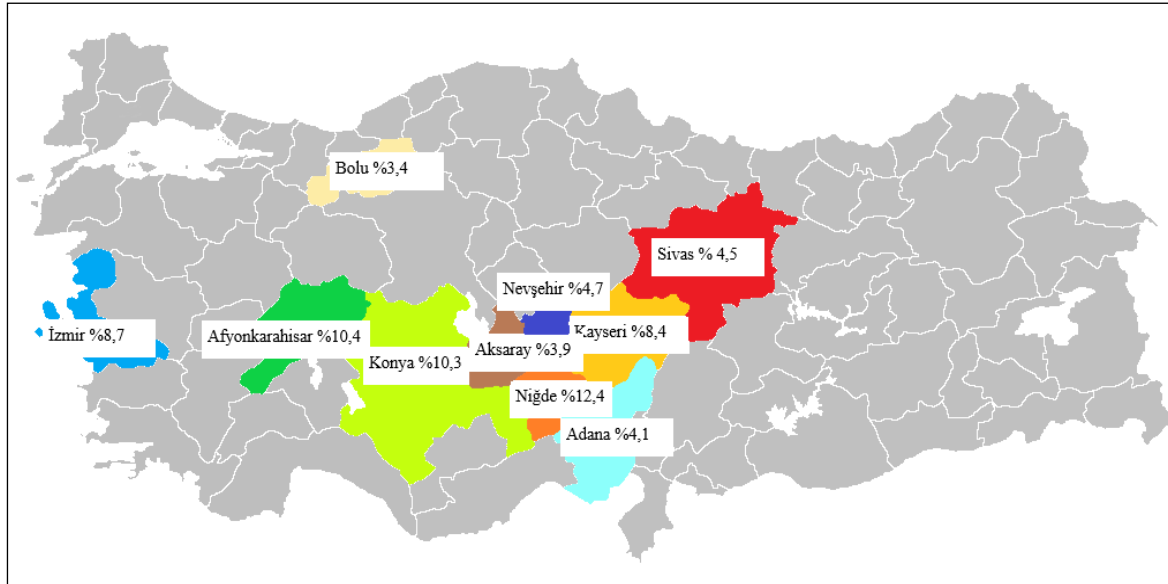
Patates ekim alanlarında 2020 yılında 2016 yılına göre %2,2 civarında artış yaşanmıştır. Bazı yıllarda ekim alanlarında azalış olmuştur. Bu azalışın sebebi patates siğili (*Synchytrium endobioticum*) hastalığının artması ve yağışlardaki düzensizliktir.

Tablo 7. İllere göre Türkiye patates ekim alanları (da)

İller	2016	2017	2018	2019	2020
Niğde	237.851	234.590	202.990	183.850	182.820
Afyonkarahisar	139.956	129.131	129.925	142.163	153.387
Konya	135.824	138.269	148.333	143.540	151.807
İzmir	104.974	111.665	93.804	112.100	129.000
Kayseri	84.931	91.106	100.028	110.839	124.160
Nevşehir	58.856	61.085	62.118	70.773	69.849
Sivas	69.434	60.229	59.202	58.495	65.873
Adana	61.306	65.976	64.033	66.761	60.905
Aksaray	66.854	58.350	55.300	56.250	58.155
Bolu	84.603	59.876	54.508	54.368	49.857
Diğer	403.983	418.558	389.132	409.828	434.122
Türkiye	1.448.572	1.428.835	1.359.373	1.408.967	1.479.935

Kaynak: Ek Tablo 7

Şekil 6. Türkiye’de patates ekimi yapılan önemli iller (%)

Kaynak: TÜİK, 2021

3.2. Türkiye’de Patates Üretimi

Patates üretimi ekim alanlarının azalması, fiyatlarda yaşanan dalgalanmalar, iklim koşulları gibi nedenlerden dolayı değişiklik gösterebilmektedir. Türkiye’de 2020 yılında 5,2 milyon ton patates üretilmiş patates üretimi bir önceki yıla göre %4,4 oranında artmıştır. Ekim alanında olduğu gibi Niğde %13,3 payla 689 bin 312 tonluk patates üretim ile birinci sırada yer alırken, Konya %12,3’lük payla 638 bin 171 ton ile ikinci, Afyonkarahisar ise %10,6’lık payla 551 bin 453 ton ile üçüncü sırada yer almaktadır (Tablo 8).

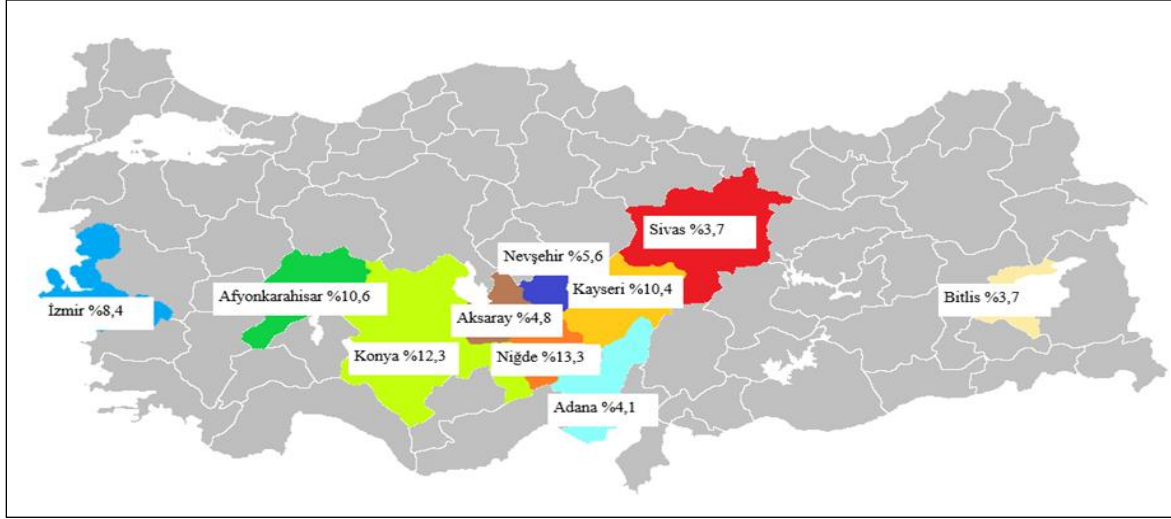
Türkiye 2016 yılında 3.283 kg/da olan patates verimi, 2020 yılında 3.514 kg/da’a yükselmiştir. 2020 yılında bir önceki yıla göre % 0,7 oranında azalmıştır (Tablo 9). Patates veriminin en yüksek olduğu iller sırasıyla Amasya (4.655 kg/da), Kayseri (4.356 kg/da) ve Bitlis (4.327 kg/da), olup Türkiye ortalamasının çok üzerindedir. Türkiye’de 2016 yılından 2020 yılına kadar patates üretimi ve ekim alanları arasında, paralellik görülmüştür.

Tablo 8. İllere göre Türkiye patates üretimi (ton)

İller	2016	2017	2018	2019	2020
Niğde	892.297	835.200	732.188	716.180	689.312
Konya	549.802	567.076	611.957	599.699	638.171
Afyonkarahisar	476.900	473.016	455.352	532.410	551.453
Kayseri	305.470	351.270	385.913	451.798	540.824
İzmir	367.706	396.130	330.143	390.481	435.925
Nevşehir	255.773	249.626	269.620	321.301	289.413
Aksaray	210.959	207.810	202.371	239.650	250.349
Adana	221.397	241.196	219.076	251.408	211.265
Bitlis	163.992	154.696	150.043	190.511	194.353
Sivas	202.524	182.149	169.737	180.756	192.630
Diğer	1.103.180	1.141.831	1.023.600	1.105.630	1.206.305
Türkiye	4.750.000	4.800.000	4.550.000	4.979.824	5.200.000

Kaynak: Ek Tablo 8

Şekil 7. Türkiye’de patates üretimi yapılan önemli iller (%)

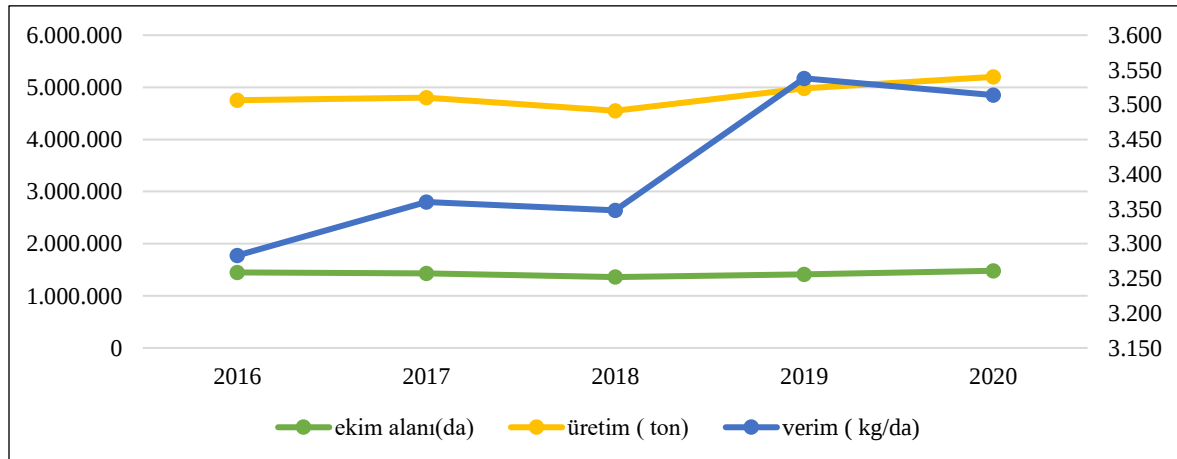
Kaynak: TÜİK, 2021

Tablo 9. Türkiye patates verimi (kg/da)

Yıllar	2016	2017	2018	2019	2020
Verim (kg/da)	3.283	3.360	3.348	3.538	3.514

Kaynak: TÜİK (21.05.2021)

Şekil 8. Türkiye patates ekim alanı, üretimi ve verim

Kaynak: Ek Tablo 7, 8, Tablo 9

3.3. Türkiye’de Patates Tüketimi

Son beş yılda patates tüketiminde dalgalanmalar gerçekleşmiş olup, 2019 yılı tüketimi 2017 yılına göre %2,2 oranında, bir önceki yıla göre ise %9,1 oranında artmıştır. Bu yıllar arasında kişi başına patates tüketimi 48-51 kg arasında değişim göstermiştir.

Tablo 10. Türkiye patates tüketimi

Yıllar	2015	2016	2017	2018	2019
Tüketim (bin ton)	4.119	3.825	4.064	3.860	4.210
Kişi Başına	52,3	47,9	50,3	47,1	50,6

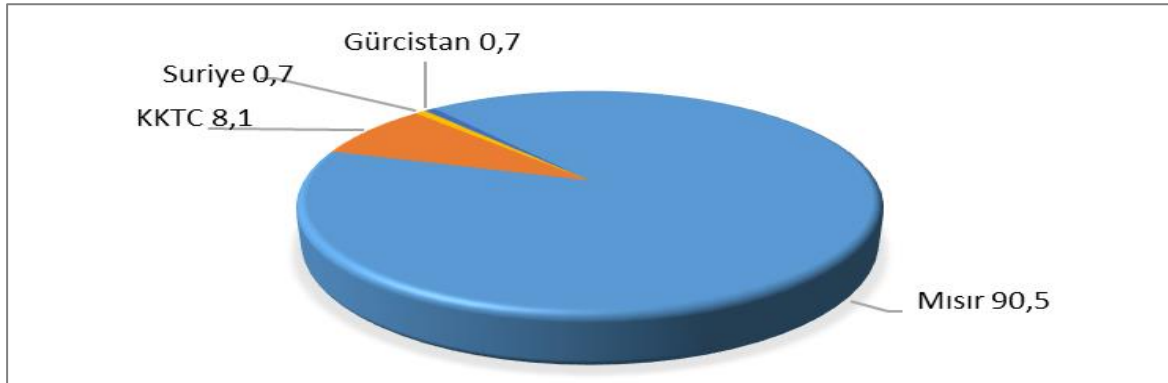
Kaynak: TÜİK, 2021

3.4. Türkiye’de Patates Dış Ticareti

3.4.1. İthalat

Türkiye patates ithalatında 2021 yılında beş aylık toplam 290 ton yapmıştır. Son beş yılda dalgalanmalar görülmüş en fazla ithalat diğer yıllara göre 2019 yılında yapılmıştır. Bu durum patates siğil hastalığının artması ve fiyat dalgalanmaları sonucunda gümrük vergisinin sıfırlanması sebep gösterilebilir. 2019 yılı Mart ayında 200 bin tona kadar ithal edilecek patatesten 20 Nisan 2019 tarihine kadar gümrük vergisi sıfırlanmıştır. Son beş yıl değerlendirildiğinde en düşük ithalat 2017 yılında (998 ton) yapılmıştır. TÜİK verilerine göre 2020 yılında 3 bin 472 ton ithalat yapılmış olup bir önce yıla göre ithalatta %94,6 oranında azalma olmuştur. Toplam ithalatın 3 bin 141 tonu (%90,5) Mısır’dan, 281 tonu (8,1) KKTC’den ve 26 tonu (%0,7) Suriye’den yapılmıştır. 2020 yılında Türkiye’nin ithalat yaptığı ülkeler önceki yıllara göre değişim göstermiştir.

Şekil 9. Ülkere göre Türkiye patates ithalatı (2020,%)

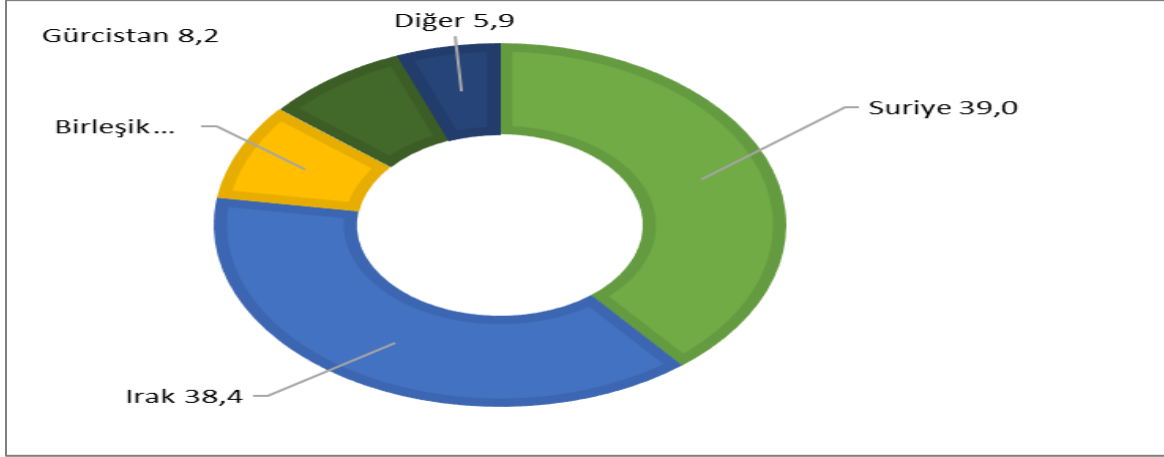

3.4.2. İhracat

Türkiye’nin 2020 yılında 121 bin 317 ton olan patates ihracatı, bir önceki yıla göre %15,4 oranında azalmıştır. Türkiye patates ihracatında 2020 yılında Suriye, Irak ve BAE ilk sıralarda yer almaktadır (Şekil 10). 07 Ocak 2020 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan "İhracatı Yasak ve Ön İzne Bağlı Mallara İlişkin Tebliğ" ile patates ihracı ön izne bağlı mallar listesine eklenmiştir. Bu kararın amacı Türkiye’de patates arz açığı oluşmaması, dış talebin iç piyasa fiyatlarını etkilememesi ve tüketici fiyatlarında dalgalanma yaşanmaması amacıyla ihracatın ön izne bağlanmasıdır. Bu tebliğ ile ihracata herhangi bir yasaklama getirmemiş olup, ülkemizin üretim, tüketim, stok, ihtiyaç ve yurt içi-yurt dışı piyasa fiyatlarının düzenli olarak takip edilerek, söz konusu ürünlerin ihracatının ön izne

bağlanmasını içermektedir." 2020 Mart ayında başlayan COVID-19 salgını nedeniyle kontrollü olarak ihracat yapılmış olup yeni hasadın gerçekleşmesi sonucu rekoltedeki artış nedeniyle de 19 Temmuz 2020 tarihinde yayımlanan Tebliğ ile ön izne tabi olmaktan çıkarılmıştır. Son beş yıla bakıldığında 2020 yılında diğer yıllara göre en düşük ihracat gerçekleşmiştir.

Şekil 10. Ülkelere göre Türkiye patates ihracatı (2020, %)

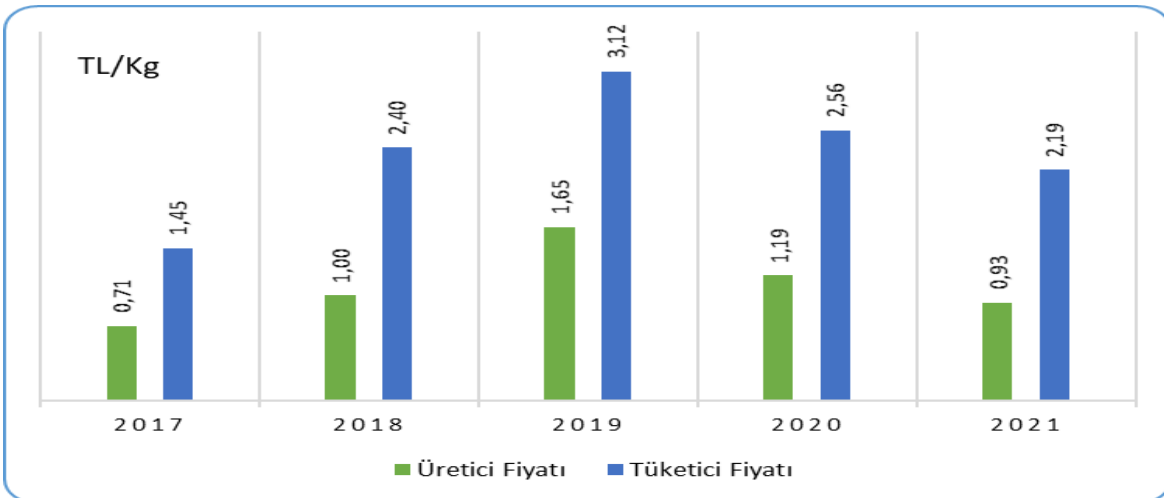

Kaynak: TÜİK, 2021

3.5. Türkiye Patates Fiyatları

Türkiye’de patates, üretici ve tüketici fiyatı en fazla dalgalanma gösteren ürünlerin başındadır. 2020 yılında ortalama 1,19 TL/kg olan üretici fiyatı bir önceki yıla göre yaklaşık %28 oranında azalmıştır. 2021 yılı beş aylık verilere göre üretici fiyatı ortalama 0,93 TL/kg’dır. 2021 Mayıs ayında 0,93 TL/kg olan üretici fiyatı; bir önceki yılın aynı ayına göre %33,6 azalış, bir önceki aya göre %5,8 artış göstermiştir. 2020 yılında ortalama 2,56 TL/kg olan tüketici fiyatı; bir önceki yıla göre %18,1 oranında azalmıştır. 2021 yılı beş aylık verilere göre ortalama tüketici fiyatı 2,19 TL/kg’dır. 2021 Mayıs ayında 2,69 TL/kg olan tüketici fiyatı; bir önceki yılın aynı ayına göre %17 azalış, bir önceki aya göre de %41,6 artış göstermiştir.

Şekil 11. Türkiye ortalama patates fiyatları (TL/kg)

2021 yılı beş aylık ortalama verileridir.

Kaynak: TÜİK, 2021

3.6. Türkiye’de Patates Destekleme Politikaları

Türkiye’de patates üretimine yönelik olarak 2020 yılında, Mazot-Gübre Desteği 35 TL/da ve Sertifikalı Tohumluk Kullanım Desteği 100 TL/da, Sertifikalı Tohum Üretim Desteğinde ise sertifikalı kademe 0,10 TL/kg, orijinal/temel ve üstü kademelerde 0,20 TL/kg verilmektedir. Patates Sigili Hastalığı görülen alanlara alternatif ürün destekleme ödemesi 2019 yılından itibaren aynı parsele 3 yılda bir defa ödenmek üzere dekara 110 TL destek verilmektedir. Patates organik tarım desteğinde ve iyi tarım uygulamalarında ikinci kategoride olup bireysel sertifikasyonda 40 TL/da, grup sertifikasyonun da ise 20 TL/da destek verilmektedir.

3.7. Türkiye Patates Girdi Pariteleri

Patates üretici fiyatı 2020 yılında, bir önceki yıla göre %28 azalma göstermiş, gübre fiyatlarında %4,9 artış, mazot fiyatında %5,6, tohumluk fiyatında ise 29,3 azalma olmuştur. Pariteye oransal olarak bakıldığında; 2020 yılında bir önceki yıla göre destekler hariç gübre paritesinde %31,3 ve mazot paritesinde %23,6 azalma olurken tohumluk paritesinde %2,0 artış olmuştur. Desteklerle birlikte gübre ve mazot paritelerinde sırasıyla %29,4 ve %21,5 azalma olurken tohumluk paritesinde oranında %4,7 artış olmuştur.

Tablo 11. Patates girdi pariteleri

	2016	2017	2018	2019	2020
Patates Fiyatı (TL/kg)	0,65	0,74	1,00	1,65	1,19
Patates Fiyatı + Destek (TL/kg)	0,67	0,78	1,03	1,66	1,23
Gübre Fiyatı (TL/kg) (A.S)	0,75	0,76	1,01	1,22	1,28
Mazot Fiyatı (TL/lt)	3,85	4,34	5,78	6,43	6,07
Tohumluk Fiyatı (TL/kg)	2,70	2,50	4,50	4,10	2,90
1 kg patates ile alınabilecek girdi miktarı (kg)					
Patates/Gübre	0,87	0,97	0,99	1,35	0,93
Patates + destek/Gübre	0,89	1,01	1,02	1,36	0,96
Patates /Mazot	0,17	0,17	0,17	0,26	0,20
Patates + destek/Mazot	0,17	0,18	0,18	0,26	0,20
Patates /Tohum	0,24	0,3	0,22	0,40	0,41
Patates + destek/Tohum	0,25	0,31	0,23	0,40	0,42

Kaynak: TOB, 2021

4. GENEL DEĞERLENDİRME

Patates, birim alandan fazla verim alınması, besin değerinin yüksek oluşu, sindiriminin kolaylığı, kullanım alanının geniş olması, her çeşit iklimde yetişmesi bakımından hemen hemen bütün dünya ülkeleri tarafından üretilmekte ve tüketilmektedir.

FAO verilerine göre 2019 yılında dünyada yaklaşık 17,3 milyon ha alanda patates yetiştirilmektedir. Dünya ekim alanında Türkiye 141 bin ha ekim alanıyla 24. sıradadır. Türkiye dünya üretiminde ise 17. sırada yer almaktadır. 2019 yılında dünya patates üretiminin %1,34’ü Türkiye’de gerçekleşmiştir.

Patates yemeklik taze veya işlenmiş ürünler ve tohumluk ticareti açısından dünyada önemli pazarı olan bir üründür. Türkiye’nin patates üretiminde göstermiş olduğu büyük ilerlemeye rağmen, dünya patates ticaretinde yeterli pay sahibi olduğu söylenemez. Türkiye 2019 yılı

dünya patates üretiminin %1,3'ünü karşılarken, dünya patates ihracatındaki payı %1,1, toplam ihracat gelirinden aldığı pay ise %0,7'dir.

TÜİK Bitkisel Üretim 1. Tahminlerine göre 2021 yılında patates üretimi bir önceki yıla göre %1,9 azalarak 5,1 milyon ton olacaktır.

Türkiye'de patates üretici ve tüketici fiyatı en fazla dalgalanma gösteren ürünlerin başında gelmektedir. Bu durum Türkiye'de 2020 Mart ayında COVID-19 pandemisinin yaşanması itibariyle patates fiyatlarını da etkilemiştir. 2020 Mart ayında 1,38 TL/kg olan üretici fiyatı Nisan ayında 1,60 TL/kg'a (%16); tüketici fiyatı ise Mart ayında 3,18 TL/kg'dan Nisan ayında 4,17 TL/kg'a (%31) yükselmiştir.

Pandemi sürecinde tüketim alışkanlıklarında yaşanan değişikliklerin ardından, özellikle dondurulmuş gıdalara olan talepte büyük bir artış olmuştur. İhracatın taze olarak yapılması yerine katma değeri yüksek olan dondurulmuş ve işlenmiş ürün olarak yapılması için teşvik edilmesi ve yönlendirilmesi Türkiye ekonomisi açısından önem arz etmektedir.

Ek Tablolar

Ek Tablo 1. Ülkelere göre dünya patates ekim alanı (ha)

	2015	2016	2017	2018	2019
Çin	4.785.580	4.802.400	4.859.920	4.758.070	4.912.161
Hindistan	2.076.000	2.117.000	2.179.000	2.142.000	2.173.000
Ukrayna	1.291.000	1.311.600	1.323.200	1.319.900	1.308.800
Rusya	2.111.613	1.425.570	1.335.560	1.313.495	1.238.575
Bangladeş	471.013	475.488	499.725	477.419	468.395
ABD	426.710	419.943	422.690	410.670	381.290
Peru	315.511	310.698	310.400	325.592	329.980
Nijerya	318.600	316.775	321.020	325.112	329.061
Polonya	300.355	309.896	329.323	290.970	302.480
Almanya	236.700	242.600	250.500	252.200	271.600
Belarus	309.626	292.404	275.997	271.772	266.624
Kenya	133.532	145.967	165.458	217.315	212.976
Fransa	167.505	179.129	194.055	199.560	207.160
Pakistan	170.517	177.297	179.620	193.992	195.654
Nepal	197.037	199.971	194.115	195.268	193.997
Kazakistan	189.814	186.242	182.895	193.992	192.328
Bolivya	179.553	181.708	178.144	180.802	175.708
Mısır	183.776	158.248	174.311	171.461	175.161
Romanya	196.058	186.233	171.379	173.300	174.120
Hollanda	155.661	155.594	160.791	164.600	165.730
Diğer	3.852.638	3.815.026	3.735.100	3.586.606	3.666.186
Dünya	18.068.799	17.409.789	17.443.203	17.164.096	17.340.986

Kaynak: FAO, 2021

Ek Tablo 2. Ülkelere göre dünya patates üretim (ton)

	2015	2016	2017	2018	2019
Çin	82.828.957	84.928.500	88.481.500	90.259.155	91.818.950
Hindistan	48.009.000	43.417.000	48.605.000	51.310.000	50.190.000
Rusya	33.645.799	22.463.487	21.707.645	22.394.960	22.074.874
Ukrayna	20.839.270	21.750.290	22.208.220	22.503.970	20.269.190
ABD	20.012.720	20.426.359	20.453.430	20.421.560	19.181.970
Almanya	10.370.200	10.772.100	11.720.000	8.920.800	10.602.200
Bangladeş	9.254.285	9.474.099	10.215.957	9.744.412	9.655.082
Fransa	7.119.837	6.954.983	8.547.354	7.860.380	8.560.410
Hollanda	6.651.692	6.534.338	7.391.881	6.025.370	6.961.230
Polonya	6.313.669	8.872.445	9.171.733	7.311.960	6.481.620
Belarus	5.995.298	5.984.069	6.414.755	5.864.325	6.105.294
Kanada	5.874.839	5.345.626	5.419.238	5.204.431	5.409.739
Peru	4.704.976	4.514.239	4.776.294	5.131.535	5.331.063
Birleşik Krallık	5.644.000	5.395.000	6.218.000	5.060.000	5.252.000
Mısır	4.955.445	4.113.441	4.841.040	4.960.062	5.078.374
Cezayir	4.539.577	4.759.677	4.606.402	4.653.322	5.020.249
Türkiye	4.760.000	4.750.000	4.800.000	4.550.000	4.979.824
Pakistan	3.997.579	3.977.595	3.852.897	4.591.776	4.869.312
Belçika	3.689.994	3.402.787	4.416.665	3.045.440	4.027.620
Kazakistan	3.521.048	3.545.695	3.551.114	3.806.992	3.912.103
Diğer	73.409.667	72.807.311	72.705.670	71.696.012	74.655.477
Dünya	366.137.852	354.189.041	370.104.795	365.316.462	370.436.581

Ek Tablo 3. Ülkelere göre dünya patates ithalat miktarı (ton)

Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020
Belçika	1.857.822	2.026.397	2.488.847	2.958.510	2.848.231
Hollanda	1.674.058	1.673.099	1.704.215	1.726.396	1.526.709
Almanya	498.423	518.898	520.181	674.142	609.874
İtalya	561.278	542.727	563.138	603.021	538.692
ABD	420.925	428.026	413.215	346.270	420.317
Özbekistan		193.623	224.675	282.222	405.755
Portakız	393.557	323.579	427.419	349.836	340.833
Rusya	268.466	533.639	555.779	291.178	307.123
Ukrayna	7.512	1.601	4.018	246.758	295.485
Fransa	405.712	387.655	346.767	371.014	289.209
Malezya	229.713	232.527	226.853	247.349	235.987
Çek Cumhuriyeti	211.809	197.556	192.629	216.906	220.588
Birleşik Krallık	240.234	204.504	164.925	194.953	211.656
Romanya	159.054	129.243	139.710	195.400	187.912
Nepal	244.645	341.252	272.046	261.604	186.603
Polonya	115.585	92.115	127.860	256.577	184.091
Kanada	136.296	172.352	150.153	220.203	168.113
Yunanistan	123.040	156.830	152.891	191.464	160.648
Birleşik Arap Emirlikleri	260.523	240.839	254.934	244.170	153.411
Avusturya	160.851	160.829	193.339	170.315	152.598
Diğer	3.925.753	3.917.924	3.938.934	3.617.286	2.663.026
Dünya	11.895.256	12.475.215	13.062.528	13.665.574	12.106.861

Kaynak: Trade Map, 2021

Ek Tablo 4. Ülkelere göre dünya patates ihracatı (ton)

Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020
Fransa	1.713.686	1.854.856	2.123.493	2.096.550	2.144.133
Almanya	1.745.948	1.895.972	1.832.134	1.797.522	1.853.565
Hollanda	999.708	838.610	867.433	1.296.204	1.114.880
Belçika	914.998	901.344	907.855	922.173	988.533
Mısır	401.043	780.737	695.405	667.195	552.398
ABD	473.877	496.097	462.568	520.524	477.481
Kanada	461.998	457.437	449.477	373.561	443.198
Çin	410.299	509.921	447.454	503.178	441.795
Rusya	215.114	166.737	147.652	289.383	353.297
Kazakistan	48.920	267.574	141.694	256.302	347.052
Hindistan	218.938	335.307	335.041	417.048	295.977
İspanya	259.704	286.005	248.452	268.957	272.663
Pakistan	397.141	414.671	688.015	618.290	269.328
Belarus	126.269	161.652	142.912	313.857	204.089
Birleşik Krallık	189.342	176.167	167.833	241.782	165.979
İsrail	277.138	-	-	-	162.418
Güney Afrika	116.595	147.567	145.673	158.619	161.034
Türkiye	191.136	200.488	246.248	183.891	125.611
İran	646.983	512.945	529.786	73.259	125.173
Diğer	1.307.012	1.347.560	1.179.164	1.263.386	1.134.603
Dünya	11.115.849	11.751.647	11.758.289	12.261.681	11.633.207

Kaynak: Trade Map, 2021

Ek Tablo 5. Ülkelere göre dünya patates ihracat değeri (1000 \$)

Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020
Fransa	532	509	541	693	581
Almanya	309	339	336	392	315
Çin	226	280	260	397	288
Hollanda	293	267	248	398	286
Kanada	199	210	223	202	260
ABD	197	213	226	243	229
Mısır	144	263	197	259	216
Belçika	180	177	157	187	177
İspanya	124	98	100	128	108
Hindistan	59	58	57	76	71
Pakistan	78	81	121	114	68
Birleşik Krallık	83	69	79	109	62
İsrail	94	83	68	51	60
İtalya	70	56	46	73	48
Rusya	21	20	16	31	36
Kıbrıs	52	53	50	53	36
Belarus	14	25	24	49	36
Güney Afrika	42	47	43	40	36
Azerbaycan	16	26	30	27	34
İran	110	144	203	17	28
Diğer	336	374	321	408	312
Dünya	3.181	3.394	3.345	3.948	3.289

Kaynak: Trade Map, 2021

Ek Tablo 6. Dünya patates üretici fiyatları (\$/ton)

Ülkeler	2015	2016	2017	2018	2019
Cabo Verde	2048	2044	1948	2039	2108
Bahreyn	-	-	1330	1330	1330
Jamaika	1230	1079	1018	1322	1212
İzlanda	809	903	951	1002	984
Yeni Kaledonia	862	889	917	949	962
Kosta Rika	931	813	936	950	869
Japonya	944	1314	1009	775	802
Sri Lanka	642	615	634	609	752
İsrail	596	532	667	637	747
Katar	-	-	769	742	742
Yunanistan	536	545	513	566	703
Moritus	621	619	646	722	691
Zambiya	654	-	-	750	675
Endonezya	661	761	829	766	655
Filipinler	467	784	595	603	617
Mali	749	785	657	649	602
Fiji	524	501	677	599	602
Paletsin	481	530	540	546	575
İtalya	403	455	457	405	556,3
Malta	363	435	340	373	530,9

Kaynak: FAO, 2021

Ek Tablo 7. İllere göre Türkiye patates ekim alanları (da)

İller	2016	2017	2018	2019	2020
Niğde	237.851	234.590	202.990	183.850	182.820
Afyonkarahisar	139.956	129.131	129.925	142.163	153.387
Konya	135.824	138.269	148.333	143.540	151.807
İzmir	104.974	111.665	93.804	112.100	129.000
Kayseri	84.931	91.106	100.028	110.839	124.160
Nevşehir	58.856	61.085	62.118	70.773	69.849
Sivas	69.434	60.229	59.202	58.495	65.873
Adana	61.306	65.976	64.033	66.761	60.905
Aksaray	66.854	58.350	55.300	56.250	58.155
Bolu	84.603	59.876	54.508	54.368	49.857
Bitlis	45.159	43.960	42.305	50.095	44.920
Erzurum	31.293	34.326	35.124	35.705	35.575
Trabzon	33.174	32.614	32.295	31.497	32.142
Hatay	26.513	35.041	19.169	18.379	24.697
Tokat	28.282	28.616	24.291	21.436	23.295
Eskişehir	15.750	21.284	18.412	20.252	20.511
Karaman	9.123	9.890	13.230	15.580	19.140
Çorum	12.155	12.121	12.935	17.792	17.987
Ordu	18.921	19.927	19.662	17.597	17.540
Gümüşhane	19.144	19.263	18.979	17.080	16.104
Diğer	164.469	161.516	152.730	164.415	182.211
Türkiye	1.448.572	1.428.835	1.359.373	1.408.967	1.479.935

Kaynak: TÜİK, 2021

Ek Tablo 8. İllere göre Türkiye patates üretim alanları (ton)

İller	2016	2017	2018	2019	2020
Niğde	892.297	835.200	732.188	716.180	689.312
Konya	549.802	567.076	611.957	599.699	638.171
Afyonkarahisar	476.900	473.016	455.352	532.410	551.453
Kayseri	305.470	351.270	385.913	451.798	540.824
İzmir	367.706	396.130	330.143	390.481	435.925
Nevşehir	255.773	249.626	269.620	321.301	289.413
Aksaray	210.959	207.810	202.371	239.650	250.349
Adana	221.397	241.196	219.076	251.408	211.265
Bitlis	163.992	154.696	150.043	190.511	194.353
Sivas	202.524	182.149	169.737	180.756	192.630
Bolu	226.919	164.778	150.327	133.681	137.129
Hatay	109.961	148.858	71.145	69.230	90.430
Erzurum	72.173	75.708	85.729	88.725	88.397
Eskişehir	49.492	86.542	59.845	79.119	76.875
Karaman	28.027	31.067	38.193	54.082	65.774
Tokat	67.902	72.542	61.385	53.855	59.154
Çorum	41.821	41.675	40.784	55.555	54.399
Amasya	18.105	25.640	26.892	36.679	49.460
Trabzon	46.487	44.395	50.893	50.317	49.434
Yozgat	29.613	27.600	26.904	28.717	49.350
Diğer	412.680	423.026	411.503	455.670	485.903
Türkiye	4.750.000	4.800.000	4.550.000	4.979.824	5.200.000

Kaynak: TÜİK, 2021

Kaynaklar

- Arıoğlu, H., Çalışkan, M.E., Onaran H. 2010. “Türkiye’de Patates Üretimi, Sorunları ve Çözüm Önerileri”, IV. Ulusal Patates Kongresi, Niğde.
- Camire, M. E., Kubow, S. And Donnelly, D. J., 2009. "Potatoes and Human Health", Critical Reviews in Food Science and Nutrition, 49(10), 823-840.
- FAO, 2021. Food and Agriculture Organization of The United Nations Statistics Division <http://faostat.fao.org>, (Erişim Tarihi: 02.06.2021)
- Hall, F.R. 2013. Contributions of Robert E. Horton. In History of Geophysics: Volume 3 (eds C.S. Gillmor, E.R. Landa, S. Ince and W. Back). doi:10.1029/HG003p0113
- TOB, 2021. Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü, Ürün Masaları Patates Bülteni (Erişim Tarihi: 01.06.2021).
- TÜİK, 2021. Türkiye İstatistik Kurumu, <http://www.tuik.gov.tr>, (Erişim Tarihi:02.06.2021).
- UNCOMTRADE, 2021. www.trademap.org, (Erişim: 02.06.2021).
- Yılmaz, H., Demircan, V., Erel, G. 2006. “Bazı Önemli Patates Üreticisi İllerde Patates Üretim Maliyeti ve Gelirinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi”, Süleyman Demirel Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 1(1), 22-32. <http://www.mku.edu.tr/files/898-753c7734-5cf1-4929-b57b-d20246157ae0.pdf>